

Udruženje za zaštitu prirode i okoline „Aer Aqua Terra“ Lukavac

Broj rješenja o registraciji: UP09-07-1-173/16

Titova bb, 75300 Lukavac, mail: aat.udruzenje@gmail.com

Broj: 013-P/2016

Primjedbe na Studiju uticaja na okoliš i plan upravljanja otpadom za sanaciju i zatvaranje postojeće deponije komunalnog otpada općine Lukavac i izgradnju pratećih sadržaja prilagođenih regionalnom konceptu odlaganja

Poglavlje Studije/stranica	Navedeno	Primjedba
1. Uvod/str.10	Od pripremne dokumentacije urađen je Plan prilagođavanja upravljanja otpadom za općinsku deponiju Potočari u blizini naselja Huskići kojom upravlja JP Rad Lukavac i koji je odobren Rješenjem Federalnog ministarstva okoliša i turizma broj UP-IO5-23-4-411/09 od 31.05.2012. godine.	Plan prilagođavanja otpadom se izrađuje na osnovu Pravilnika o sadržaju plana prilagodbe upravljanja otpadom za postojeća postrojenja za tretman ili odlaganje otpada i aktivnostima koje preduzima nadležni organ („Službene novine F BiH“, br.09/05) Navedite Spisak aktivnosti i mjera koje su navedene u Planu prilagođavanja a koje su provedene na predmetnoj deponiji?
2.1. Opis fizičkih karakteristika cijelog projekta i uvjet upotrebe zemljišta u toku gradnje i rada pogona i postrojenja predviđenih projektom/11	Dio područja zahvata i podzemna eksploatacija uglja rudnika "Mramor" što se ogleda u pojavi slijeganja okolnog terena.	Definišite koji dio lokacije na kojoj se planiraju sadržaji deponije će se nalazati iznad podzemnih radova rudnika "Mramor"? Ukoliko je teren nestabilan (zbog slijeganja) kako je moguća izgradnja bilo kakvih objekata na takvom terenu? Da li su podzemni radovi još uvijek aktivni i u kojem vremenskom periodu se očekuje stabilizacija terena?
	Prilazni put deponiji u dužini od 3 km je makadamski i veoma je nestabilan.	Da li podzemni radovi uzrokuju nestabilnost makadamskog puta, šta uzrokuje nestabilnost puta?
	Lokacija se nalazi oko 2 km uzvodno od sastava vodotoka Lukavčić i Lukavačkog potoka, odnosno oko 7 km uzvodno od ušća Lukavačke rijeke u Spreču 7 km, kada je navedeno ušće dalje od grada. Gdje se ulijeva Lukavački potok?	Kako je moguće da udaljenost lokacije od grada Lukavca bude 9 km a od ušća Lukavačke rijeke u Spreču 7 km, kada je navedeno ušće dalje od grada. Gdje se ulijeva Lukavački potok?

Studije/stranica 2.1. Opis fizičkih karakteristika cijelog projekta i uvjet upotrebe zemljišta u toku gradnje i rada pogona i postrojenja predviđenih projektom/12	Deponija je neograđena, nesanitarnog tipa, ali se nalazi pod nadzorom u trajanju od 6 sati dnevno radnim danom, dok je ostatak vremena otvorena i nekontrolisana.	Jedan od zahtjeva definisanih Pravilnikom o sadržaju plana prilagodbe upravljanja otpadom za postojeća postrojenja za tretman ili odlaganje otpada i aktivnostima koje preduzima nadležni organ („Službene novine F BiH“, br.09/05) je da deponija bude ograđena ogradom visine najmanje 2 metra sa kapijom koja se može zaključati, kako je moguće da deponija nije ograđena a ima urađen Plan prilagođavanja?
Opća primjedba na poglavlje 2.1.		Opis fizičkih karakteristika projekta nije izvršen u cijelosti, nije poznato koliko je otpada do sada odloženo, nije opisana uža lokacija zahvata, niti su opisani oni antropogeni elementi okoliša uzrokovani površinskim i podzemnim radovima. U potpunosti je izostao opis uslova upotrebe zemljišta u toku gradnje i rada deponije, zašto nisu navedene uslovi?
2.2.2. Opis tehničkog i tehnološkog rješenja sanacije zatvaranje deponije/15	Obzirom da deponija, prema klasifikaciji iz studije „Zatvaranje deponija i neuvjetnih odlagališta“ 1 , spada u srednja odlagališta planirano je zatvaranje sa sistemom otpolinjavanja u sprezi sa slojevima gline i zemlje iz iskopa.	U poglavljiju 2.2.2. opisan je način postavljanja slojeva sa sistemom otpolinjavanja? Na koji način je riješena sanacija donjeg dijela deponije? Da li je predviđeno postavljenje vodonepropusne podloge ispod tijela deponije, ako nije zašto nije obzirom da u neposrednoj blizini postoji vodotok? Za vrijeme sanacije deponije i njenog zatvaranja na kojoj lokaciji će se odlagati otpad? Navedite vremenski period trajanja sanacije odlagališta? Šta se podrazumjeva u tehničko-tehnološkom pogledu sanacija i zatvaranje deponije, koja je razlika? Zašto ispod pojedinih slika npr. 5 str. 16 niste naveli izvor?

2.2.2. Opis tehničkog i tehnološkog rješenja sanacije zatvaranje deponije/15	Deponovanje otpada na predmetnoj lokaciji počelo je 1996. godine. Prema informacijama dobijenim od JP Rad Lukavac, prilikom odlaganja su postavljane cijevi za slobodno otplinjavanje, tako da nije realno očekivati veće količine deponijskog plina.	Na str.12 je navedeno da su cijevi za otplinjavanje tokom vremena zatrpane novim otpadom, a na str. 15 se navodi da se ne očekuju veće količine deponijskog plina. Ako su cijevi zatrpane otplinjavanja preko cijevi neće ni biti, takođe na osnovu koji pokazatelja tvrdite da nije realno očekivati veće količine deponijskog plina a nije vam poznat sastav odloženog otpada niti stepen razgradnje organske frakcije otpada? U Studiji se ne iznose subjektivna mišljenja o pojedним emisijama, stav mora biti potkrepljen primjerima sa sličnih postrojenja, mjerjenjima, modeliranjem ili podacima datim u BAT dokumentu ili nekim drugim dokumentom ukoliko ne postoji odgovarajući BAT.
2.2.2. Opis tehničkog i tehnološkog rješenja sanacije zatvaranje deponije/17	Dijelove deponije sa intenzivnim procesom raspadanja treba kontrolirano otplinuti.	Zašto niste opisali koji dijelovi deponije su zahvaćeni intenzivnim procesom raspadanja? Na osnovu kojih pokazatelja tvrdite da su pojedini dijelovi deponije pod intenzivnjim procesom (prepostavljamo anaerobne) razgradnje?
	U postojeće deponijsko tijelo treba izbušiti otvore Ø800 mm. Dubina bušenja u našem slučaju iznosi maksimalno 8 m jer se smatra da ispod tog nivoa nema aktivnog otpada. U centar bušotine se namješta perforirana cijev PE HD 110 mm koja služi za prihvatanje plina.	U Studiji treba navesti nedvosmisleno šta će se poduzeti u cilju sanacije deponije, nije dovoljno napisati da nešto treba biti urađeno (treba izbušiti otvore), koliko otvora treba izbušiti? Na osnovu kojih parametara je izabrana dubina bušenja od 8 m, da li će sve bušotine biti iste dubine?

2.2.3. Opis tehničkog i tehnološkog rješenja sortirnice sa pretovarnom stanicom/21	Tekstil se prikuplja u urbanim sredinama i dovozi u sortirnicu gdje se razdvaja na upotrebljivi i neupotrebljivi dio. Upotrebljivi dio se dalje u dogovoru sa humanitarnim organizacijama, odvozi i dijeli socijalno ugroženom stanovništvu, dok se neupotrebljivi tekstil sa ostalim nereciklažnim otpadom i transportuje do novoprojektovane kasete.	Studija predstavlja dokument u kojem nije dopušteno nagađanje niti pisanje lijepih želja lica koja izrađuju Studiju. Tekstilni otpad koji se odlaže kao otpad i koji takav dođe na sortirnicu nije upotrebljiv u nema te humanitarne organizacije koja će preuzimati takav tekstil i dijeliti ga. Takođe, zbog čega nisu dati podaci o volumenu otpada i volumenu pojedinih kasete. Da li će u kasetama doći do kompaktiranja otpada? Na str. 15 je navedeno „Sadnja ovakvog tipa vegetacije omogućuje stabilizaciju deponijske plohe, sprječava uticaj erozije i neutrališe uticaj vjetra na sortirnicu.“ Objasnite na koji način vjetar utiče na sortirnicu obzirom da se radi o zatvorenom objektu?
2.2.3. Opis tehničkog i tehnološkog rješenja sortirnice sa pretovarnom stanicom/22	U neposrednoj blizini se nalazi prostor predviđen za proizvodnju komposta od izdrobljenog zelenog otpada (prikljenog isključivo sa javnih površina iz urbane zone) dimenzija osnove 14,0 x 9,0 m i korisne površine cca 135 m ² . Obzirom na neugodan miris koji nastaje kao nus produkt proizvodnjom komposta, ovaj prostor je ogradien sa tri strane drvenom ogradom preko koje je posaćena živa ograda.	Opišite detaljnije na koji način je predviđeno kompostiranje izdrobljenog zelenog otpada, obzirom da je moguće kompostirati bilo koji organski otpad da li postoji takva mogućnost. Takođe, neugodni mirisi nisu nužni pratilac procesa kompostiranja, ukoliko se npr. vrši prinudna aeracija neugodni mirisi se mogu značajno umanjiti. Koliko vremenski je predviđen proces kompostiranja, da li je prostor natkriven. Pojasnite kako je moguće da preko drvene ograde bude posaćena živa ograda?
2.2.3. Opis tehničkog i tehnološkog rješenja sortirnice sa pretovarnom stanicom/24	Postavljanje mineralnog sloja podloge u tri sloja od kojih je svaki debljine 25 cm	Definište šta znači mineralni sloj? Takođe, na slici 15 nije moguće pročitati elemente deponije, niti je naveden izvor iz kojeg je slika preuzeta. Na koji način će se vršiti kompaktiranje otpada na novoj kaseti i koji je predviđeni vijek odlaganja otpada na istoj?

2.3. Procjena po tipu i količini očekivanog otpada i emisija koji su rezultat predviđenog proizvodnog procesa/28	Tabela 4 Očekivani otpad i emisije procesa sanacije i zatvaranje deponije	U tabeli 4 navodi se da je vršen monitoring vode na tri lokacije. Navedite, da li je analizu vode vršila akreditirana laboratorijska ustanova i zbog čega rezultati analize nisu prikazani tabelarno, takođe navodite da su rezultati analize dati kao Prilog, pomenuti prilog nije dat javnosti na uvid. Koji parametri su mjereni i koji rezultati su dobiveni? Takođe, opća poznata činjenica je da procjedne vode sa deponija pripadaju skupini otpadnih voda koje su najzagađenije na osnovu vaših rezultata one to nisu jer navodite „Inače, koncentracije ostalih parametara procjednih voda su veće nego kod uzoraka vode i iz potoka i iz jezera, ali su u okviru graničnih vrijednosti za površinski vodotok I/II klase.“ objasnite kako je to moguće?
2.3. Procjena po tipu i količini očekivanog otpada i emisija koji su rezultat predviđenog proizvodnog procesa/289	Tabela 4 Očekivani otpad i emisije procesa sanacije i zatvaranje deponije	Objasnite da li je analizu uzoraka otpada sa deponije vršila akreditirana laboratorijska ustanova i zašto nisu prikazani rezultati karakterizacije otpada? Navedite na osnovu koje literature tvrdite da nakon rada deponije, više od dvije godine dolazi do „sazrijevanja“ koliko je to više od dvije godine? Zašto u obliku tabele nisu prezentovani podaci analiziranih uzoraka? Analizi dobivenih rezultata treba pristupiti mnogo ozbiljnije jer se javljaju nedosljednosti u tumačenju i vidljiv nedostatak znanja o problematici razgradnje organske tvari pri anaerobnim uslovima. Takođe, nigrdje u tabeli nije navedeno kolike su očekivane emisije iz procesa sanacije i zatvaranja iako sam naziv tabele asocira da bi u istoj takvi podaci trebali biti prezentirani, zašto nema procjene očekivanih emisija?

2.3. Procjena po tipu i količini očekivanog otpada i emisija koji su rezultat predviđenog proizvodnog procesa/30	Tabela 4 Očekivani otpad i emisije procesa sanacije i zatvaranje deponije	U tabeli 4 navodi se Uticaj na stanovništvo, zbog čega u tabeli u kojoj treba dati podatke o očekivanim emisijama navodite uticaj na stanovništvo? Ako ste konstatovali da navedeni objekat ima veliki potencijal za širenje zaraznih bolesti zašto niske izvršili procjenu rizika za sve slučajevе u kojima može doći do ugrožavanja stanovništva? Takođe, navodite da uslijed nekontrolisanog ispuštanja deponijskog plina može doći do rizičnih situacija koje mogu uzrokovati ljudske žrtve a da pri tome ponovo niste izvršili procjenu takvog rizika, objasnite?
	Tabela 4 Očekivani otpad i emisije procesa sanacije i zatvaranje deponije	U tabeli 4 navodi se da u fazi nakon zatvaranja očekuje se nastavak proizvodnje procjedne vode do konačne stabilizacije otpada. Termin proizvodnja procjedne vode nije primjeren, koristi se termin nastajanje procjednih voda kao rezultat brojnih hemijskih reakcija koje se dešavaju u tijelu deponije, jer je deponija u osnovi bioreaktor. Navedite koja je očekivana količina procjednih deponijskih voda u fazi sanacije i nakon zatvaranja i da li će dio procjednih voda koristiti za hlađenje deponije? Rečenice u dijelu Procjedne vode nije potrebno ponavljati.
	Tabela 4 Očekivani otpad i emisije procesa sanacije i zatvaranje deponije	U tabeli 4 navodi se da nakon zatvaranja deponije se očekuju emisije u zrak, navedite koji plinovi i u kojoj količini će se pojavljivati? Ponovo se navodi da mogu biti potencijalno toksične opasnosti a da nije izvršena procjena rizika, zašto?

2.3.2. Sortirnica sa pretovarnom stanicom/32	Tabela 5 Očekivani otpad i emisije sortirnice sa pretovarnom stanicom	U tabeli 5 se navodi da nije moguće dati procjenu intenziteta očekivane buke uslijed građenja, ukoliko je poznat broj radnih mašina koje će biti angažirane, vrijeme rada, kao i poznat nivo emisije buke koje pojedine mašine emituju, može se sa dovoljnom tačnošću pretpostaviti intenzitet buke? Takođe, u toku rada sortirnice ne može se konstatovati da buke „ne može predstavljati potencijalni problem za okolno stanovništvo“ u terminologiji zaštite okoline govori se o uticajima koji mogu biti pozitivni, negativni ili ih nema nikako, dakle buka se ne veže za problem nego ostvaruje ili ne uticaj na sastavnice okoline.
2.3.2. Sortirnica sa pretovarnom stanicom/32	Tabela 5 Očekivani otpad i emisije sortirnice sa pretovarnom stanicom	U tabeli 5 se navodi da nije moguće procjeniti očekivane emisije u zrak prašine i izduvnih plinova u toku izvođenja radova, što nije tačno, postoje podaci o emisiji pojedinih polutanata tokom rada pogonskih agregata radnih mašina u zavisnosti od vrste motora (pogledati u npr. EMEP/CORINAIR Emission Inventor Guidebook) a na osnovu kojih je moguće izvršiti proračun. Takođe, postoje i modeli emisije prašine uslijed kretanja mehanizacije, što bi ovlašteni nositelj izrade Studija o uticaju na okoliš trebao znati i takve modele posjedovati.
		Zašto niste procjenili očekivanu količinu otpadnih voda za vrijeme izgradnje, obzirom da kako navodite na lokaciji može doći prosipanja ulja i maziva, postoji li proračun oborinskih voda u vrijeme intenzivnih padavina za prostor namjenjen izgradnji sortirnice?

2.3.2. Sortirnica sa pretovarnom stanicom/32	Tabela 5 Očekivani otpad i emisije sortirnice sa pretovarnom stanicom	U tabeli 5 se navodi da nije moguće dati procjenu očekivanih količina komunalnog i građevinskog otpada, što je absurdna izjava, jer se navodi da će se otpadom upravljati u skladu sa Planom upravljanja otpadom. Kako je moguće upravljati nepoznatom količinom otpada? Obzirom da je moguće predvidjeti broj radnika koji će biti angažovani na izvođenju radova kao i podatak koliko prosječno otpada nastaje po osobi, moguće je dati sa dovoljnom tačnošću podatke o količini komunalnog otpada, takođe, moguće je predvidjeti i količinu građevinskog otpada jer sortirnica sa pretovarnom stanicom ne predstavlja složen građevinski objekat koji bi iziskivao upotrebu takvih građevinskih materijala i u takvim količinama da bi bilo ne moguće procjeniti količinu otpada.
		U tabeli 5 se navodi da nije moguće dati procjenu intenziteta mirisa. Kao prvo miris može biti ugodan ili neugodan, potrebno je obratiti pažnju na terminologiju. U slučaju kada nisu poznati podaci o udaljenosti do kojih neki polutant dopire ili nisu poznati vektori prenosa, potrebno je dati podatke sa drugih postrojenja, odnosno dati podatke na osnovu BAT dokumenta ili primjera dobre prakse. Ukoliko niste u stanju procjeniti pojedine emisije nije potrebno se kriti iza izraza „nije moguće dati procjenu intenziteta mirisa“. Navedite podatke iz BAT dokumenta ili iz prakse do koje udaljenosti dopiru neugodni mirisi iz ovakvih objekata.

2.3.2. Sortirnica sa pretovarnom stanicom/32	Tabela 5 Očekivani otpad i emisije sortirnice sa pretovarnom stanicom	U tabeli 5 se navodi da može doći do emisije prašine tokom istresanja otpada, ispusnih plinova iz vozila i vožnje po makadamskom putu. Zašto nisu procjenjene emisije ove vrste, obzirom da prašina tokom istresanja može da sadrži vrlo opasne bakterije i viruse? Na koji način je riješeno zagrijavanje objekta sortirnice tokom zimskog perioda, da li je planirana kotlovnica?
2.3.2. Sortirnica sa pretovarnom stanicom/32-33	Tabela 5 Očekivani otpad i emisije sortirnice sa pretovarnom stanicom	U tabeli 5 se navode vrste otpadnih voda koje će nastati u sortirnici. Međutim na str. 19 je navedeno „U dnu usipne jame je ugrađen slivnik za prikupljanje otpadnih voda iz otpada kao i voda od pranja jame.“ Koja je procjenjena količina ove vrste otpadnih voda, na koji način je predviđeno njihovo odvođenje iz objekta sortirnice i na koji način je predviđen njihov tretman?
2.3.3. Nova sanitarna kaseta za odlaganje/33	U nastavku se daje procjena očekivanog otpada i emisija koje se mogu pojaviti kao rezultat rada nove sanitarne kasete za odlaganje.	Studija nosi naziv „Studija uticaja na okoliš za sanaciju i zatvaranje i izgradnju pratećih sadržaja u općini Lukavac“ Pojasnite da li se radi o zatvaranju ili otvaranju nove deponije?
2.3.3. Nova sanitarna kaseta za odlaganje/33	Tabela 6. Očekivani otpad i emisije nove sanitarne kasete za odlaganje	U tabeli 6 se navodi da nije moguće dati procjenu intenziteta očekivane buke uslijed građenja što nije tačno, ukoliko je poznat broj radnih mašina koje će biti angažirane, vrijeme rada, kao i poznat nivo emisije buke koje pojedine mašine emituju, može se sa dovoljnom tačnošću prepostaviti intenzitet buke?

	Tabela 6. Očekivani otpad i emisije nove sanitарне kasete za odlaganje	U tabeli 6 se navodi da nije moguće dati procjenu intenziteta očekivane buke uslijed građenja što nije tačno, ukoliko je poznat broj radnih mašina koje će biti angažirane, vrijeme rada, kao i poznat nivo emisije buke koje pojedine mašine emituju, može se sa dovoljnom tačnošću prepostaviti intenzitet buke?
2.3.3. Nova sanitarna kasa za odlaganje/33	Tabela 6. Očekivani otpad i emisije nove sanitарне kasete za odlaganje	U tabeli 6 se navodi da nije moguće procjeniti očekivane emisije u zrak prašine i izduvnih plinova u toku izvođenja radova, što nije tačno, postoje podaci o emisiji pojedinih polutanata tokom rada pogonskih agregata radnih mašina u zavisnosti od vrste motora (pogledati u npr. EMEP/CORINAIR Emission Inventor Guidebook) a na osnovu kojih je moguće izvršiti proračun. Takođe, postoje i modeli emisije prašine uslijed kretanja mehanizacije, što bi ovlašteni nositelj izrade Studija o uticaju na okoliš trebao znati i takve modele posjedovati.
	Tabela 6. Očekivani otpad i emisije nove sanitарне kasete za odlaganje	Zašto niste procjenili očekivanu količinu otpadnih voda za vrijeme izgradnje, obzirom da kako navodite na lokaciji može doći prosipanja ulja i maziva, postoji li proračun oborinskih voda u vrijeme intenzivnih padavina za prostor namjenjen izgradnji sortirnice?
	Tabela 6. Očekivani otpad i emisije nove sanitарне kasete za odlaganje	U tabeli 6 se navodi da nije moguće dati procjenu očekivanih količina komunalnog i građevinskog otpada, što je apsurdna izjava, jer se navodi da će se otpadom upravljati u skladu sa Planom upravljanja otpadom. Kako je moguće upravljati nepoznatom količinom otpada?

	Tabela 6. Očekivani otpad i emisije nove sanitарне kasete za odlaganje	U tabeli 6 se navodi da nije moguće dati procjenu intenziteta očekivane buke uslijed građenja što nije tačno, ukoliko je poznat broj radnih mašina koje će biti angažirane, vrijeme rada, kao i poznat nivo emisije buke koje pojedine mašine emituju, može se sa dovoljnom tačnošću prepostaviti intenzitet buke?
2.3.3. Nova sanitarna kasa za odlaganje/33-34	Tabela 6. Očekivani otpad i emisije nove sanitарне kasete za odlaganje	U tabeli 6 se navodi da nije moguće dati procjenu intenziteta mirisa. U slučaju kada nisu poznati podaci o udaljenosti do kojih neki polutant dopire ili nisu poznati vektori prenosa, potrebno je dati podatke sa drugih postrojenja, odnosno dati podatke na osnovu BAT dokumenta ili primjera dobre prakse. Ukoliko niste u stanju procjeniti pojedine emisije nije potrebno se kriti iza izraza „nije moguće dati procjenu intenziteta mirisa“. Navedite podatke iz BAT dokumenta ili iz prakse do koje udaljenosti dopiru neugodni mirisi iz ovakvih objekata.
	Tabela 6. Očekivani otpad i emisije nove sanitарне kasete za odlaganje	U tabeli 6 se navodi da može doći do emisije prašine tokom istresanja otpada, ispusnih plinova iz vozila i vožnje po makadamskom putu. Zašto nisu procjenjene emisije ove vrste, obzirom da prašina tokom istresanja može da sadrži vrlo opasne bakterije i viruse?
	Tabela 6. Očekivani otpad i emisije nove sanitарне kasete za odlaganje	U tabeli 6 se navodi da otpadne vode se mogu javiti u obliku oborinskih koje podrazumjevaju procjedne otpadne vode? Navedena konstatacija je dijelom tačna, međutim procjedne vode nastaju i u sušnom periodu kao rezultat razgradnje otpada. Procjenite koja količina procjednih otpadnih voda će nastati?

3. Opis okoliša koji bi mogao biti ugrožen projektom/35	<p>Postojeća deponija komunalnog otpada općine Lukavac locirana je sjeverno od centra Lukavca na udaljenosti oko 6 km vazdušne linije, na prostoru istoimenog napuštenog površinskog kopa uglja. Smještena je u blizini lokaliteta Gornji Lukavac, tačnije oko 1 km sjeveroistočno od lokaliteta. U nastavku su prikazane osnovne karakteristike okoliša u obimu koji je od značaja za izradu ove Studije, a koji je vezan za pravilnu procjenu uticaja na okoliš i prijedlog odgovarajućih mjera ublažavanja i zaštite u zoni koja je pod potencijalnim uticajem deponije.</p>	<p>Na prostoru kojeg istoimenog napuštenog površinskog kopa uglja se nalazi deponija a da u pasusu uopće ne navidze naziv deponije niti naziv površinskog kopa? U poglavlju 3. navodite da su „prikazane osnovne karakteristike okoliša u obimu od značaja za izradu ove Studije....mjera ublažavanja i zaštite u zoni koja je pod potencijalnim uticajem deponije“. Objasnite zbog čega prikazujete osnovne a ne specifične karakteristike? Definišite zonu koja je pod potencijalnim uticajem deponije?</p>
3.1. Stanovništvo/36	<p>S obzirom da se lokacija deponije nalazi na prostoru površinskog kopa uglja „Lukavačka rijeka“ u sklopu Rudnika uglja „Kreka“ Tuzla, u neposrednoj blizini deponije ne nalaze se naselja. Najbliže naseljeno mjesto je selo Huskići, koje je udaljeno oko 3 km od deponije.</p>	<p>Površinski kop „Lukavačka rijeka“ nije aktivan, prostor na kojem se nalazi deponija je rudarskim radovim devastirana površina na kojem su uočeni procesi slijeganja uslijed podzemnih radova rudnika „Mramor“. Da li je potencijalna zona uticaja deponije ograničena samo na Huskiće? Zašto u obzir nisu uzeta i druga naselja u potencijalnoj zoni uticaja? Zbog čega je relevantno u domenu ove Studije navoditi sva naselja na području općine Lukavac a koja realno nisu u zoni uticaja npr. Devetak ili Milino selo? Da li je opravdano deponiju pozicionirati u blizini Huskića a konstatujete da se stanovništvo bavi ekstenzivnom zemljoradnjom, stočarstvom i poljoprivredom kao osnovnom djelatnosti.</p>

3.1. Stanovništvo/36	<p>S obzirom da se lokacija deponije nalazi na prostoru površinskog kopa uglja "Lukavačka rijeka" u sklopu Rudnika uglja "Kreka" Tuzla, u neposrednoj blizini deponije ne nalaze se naselja. Najbliže naseljeno mjesto je selo Huskići, koje je udaljeno oko 3 km od deponije.</p>	<p>Zašto nisu dati podaci o starosnoj strukturi stanovništa u zoni uticaja deponije i koje bolesti su najčešći uzrok mortaliteta kod stanovništva. Zdravstveni aspekt uopće nije spomenut a Studija upravo treba da služi u svrhu zaštite zdravlja stanovništva, objasnite?</p>
3.3. Geološke i hidrogeološke karakteristike terena/40	<p>Šire područje oko postojeće deponije nalazi se u okviru kreanskog ugljenog bazena, koji, generalno posmatrajući, ima dinarski pravac pružanja i formiran je kao depresija između moluškog rasjeda na sjeveru i sprečkog rasjeda na jugu.</p>	<p>U opisu geoloških karakteristika terena nisu dati podaci o postojećim trendovima slijeganja terena koje je evidentno. Da li će podzemni rudarski radovi se nastaviti izvoditi u kojem obimu i da li postoji procjena u kojem vremenskom periodu će doći do stabiliziranja terena. Zašto u Studiji vršite samo konstataciju postojećeg stanja a ne izvodite zaključke u pogledu uticaja u konkretnom slučaju slijeganja na teren predviđen za deponiju. Takođe, da li će nakon prestanka eksploatacije uglja, podzemne i nadzemne doći do popunjavanja nastalih depresija vodom, jer je neposredno ispod deponije bilo formirano jezero koje je ispunjano, takođe i u neposrednoj blizini deponije je bilo jezero, objasnite?</p>
3.4. Klimatske karakteristike područja/42	<p>U okviru ove Studije detaljnije su obrađene klimatološke karakteristike užeg područja postojeće deponije općine Lukavac.</p>	<p>Da li je na predmetnoj lokaciji moguća pojava temperaturne inverzije, u kojem smjeru sa predmetne deponije su dominatna strujanja zraka, prema naseljenim ili nenaseljenim područjima. Nije potrebno Studiju „pumpati“ podacima koji su sami sebi svrha i koji u suštini ništa ne kazuju osim što služe u povećanju broja stranica Studije. Od kakvog su značaja podaci iz poglavlja 3.4.4.?</p>

3.5.2. Tipovi zemljišta/51	<p>Prema istraživanjima prikazanim u Pedološkoj karti BiH, mjerila M 1:50.000 i Tumaču Sekcije Tuzla-3, na širem području Lukavačke rijeke izdvojeni su slijedeći tipovi zemljišta:</p>	<p>Tipovi zemljišta su opisani na teoretskom nivou. U prethodnim poglavljima Studije se navodi da je prostor predmetnog zahvata degradiran rudarskim radovima, za što niste naveli koji tipovi zemljišta se javljaju u zoni uticaja deponije. Na primjer, koji tipovi zemljišta su zastupljeni nizvodno od deponije do naselja Huskići. Koji tipovi zemljišta preovladavaju na poljoprivrednim površinama obzirom da ste naveli da se stanovništvo bavi poljoprivredom, takođe na kojoj udaljenosti od deponije se nalaze najbliže obradive poljoprivredne površine? Potrebno je prezentirati konkretne podatke bez suvišnog teoretisanja?</p>
3.6.1. Površinske vode/53	<p>Tako je vodotok Lukavčić u gornjem dijelu toka preveden tunelom u sliv Šikuljske rijeke. U izmijenjenom prostoru na lokalitetu nekadašnjeg kopa ostale su depresije popunjene vodom u koje dotiču površinske, a dijelom i podzemne vode. Radi se o vodnim pojavama koje nisu trajnog karaktera, jer su pod snažnim uticajem ljudski djelatnosti na širem području, prvenstveno vađenja uglja na površinskom kopu "Lukavačka rijeka". Tako su u cilju reguliranja režima voda na području površinskog kopa izvršeni određeni radovi na usmjeravanju Lukavačkog potoka, pa je došlo do isušivanja jednog broja depresija na predmetnom lokalitetu.</p>	<p>Isušivanje depresija vršeno je upotrebom pumpi, jer su nizvodno od lokacije deponije bila formirana jezera. Da li će prestankom rudarskih radova doći do ponovnog zapunjavanja depresija vodom, obzirom da će doći do podizanja nivoa podzemnih voda? Da li će nakon prestanka eksploatacije biti zatvoren tunel kojim je vodotok Lukavčić preveden u sliv Šikuljske rijeke?</p>

3.6.2. Podzemne vode/56	<p>Detaljnim istraživanjima terena, te odgovarajućim matematskim modeliranjem moglo bi se procijeniti brzine vraćanja nivoa podzemne vode. Povrat nivoa podzemne vode na kote terena na kojima je smješteno tijelo deponije stvorilo bi značajne teškoće i ugrozilo stabilnost deponije, te povećalo mogućnost zagađenja podzemnih voda. Iz tog razloga, neophodno je predvidjeti odvodnjavanje ovog prostora i nakon prestanka eksploatacije uglja, u cilju sprečavanja direktnog prodora podzemnih voda u prostor odlagališta.</p>	<p>Studija uticaja na okoliš ima za cilj da sagleda sve moguće uticaje planiranog zahvata na okoliš. Ukoliko ste konstatirali da povrat nivoa podzemnih voda može imati negativan uticaj na deponiju a samim tim i negativan uticaj deponije na površinske vode, opišite u kojem obimu bi povrat nivoa podzemnih voda mogao ugroziti deponiju? Nakon završetka rudarskih radova, koje pravno lice će biti zaduženo za upravljanje nivoom podzemnih voda? (navodite da se trenutno vrši crpanje vode sa dubine od 150 m). Ako je buduća kaseta za odlaganje i sortirnica planirana da se gradi na zemljištu koje koristi rudnik, da li rudnik Kreka upravljati deponijom? Zašto nisu navedeni podaci o podzemnim vodama (bunarima) u najbliže naseljenim mjestima nizvodno od deponije, postoje li izvorišta pitke vode? Na koji način će od prodora podzemnih voda biti zaštićeno odlagalište na kojem se provede postupak sanacije?</p>
3.7. Flora i fauna/58	Slika 37 Aktivnosti čovjeka i mašinerije na prostoru deponije Lukavac	<p>Ako se deponija povremeno prekriva materijalom iskopanim u neposrednoj blizini deponije, objasnite kako je moguće da materijal koji je prikazan na slici 37 bude crne boje? Da li se u konkrentnom slučaju radi o šljaci i pepelu sa nekog od industrijskih odlagališta koji je dovezen na deponiju?</p>

3.8. Zrak	<p>Mobilna stanica za praćenje kvaliteta zraka instalirana je na području općine Lukavac i mjerjenje kvaliteta zraka provodi se dva puta godišnje. U periodu od 12.03.2013. do 09.04.2013. godine izvršeno je mjerjenje na lokalitetu – krug komunalnog preduzeća „RAD“ i u periodu od 12.09.2013. do 08.10.2013. godine na istom lokalitetu, koje je odredila nadležna općinska služba.</p>	<p>Za ocjenu kvalitete zraka ne mogu se koristiti podaci dobiveni mjerjenjem u vremenskom periodu od nepuna dva mjeseca, podaci navedeni u tabela 15 i 17 uopće ne oslikavaju stvarnu sliku kvalitete zraka u Lukavcu. Poglavlje je potrebno doraditi sa podacima sa stacionarne mjerne stanice u Lukavcu a ne mobilne.</p>
3.9. Postojeća materijalna dobra uključujući kulturno-historijsko i arheološko nasljeđe	<p>U blizini deponije koja je predmet sanacije i zatvaranja ne postoje značajna materijalna dobra uključujući kulturno-historijsko i arheološko nasljeđe koja bi bila uništена ili ugrožena radovima na sanaciji deponije.</p>	<p>Na kojoj udaljenosti od deponije se nalaze materijalna dobra koja uključuju kulturno-historijsko nasljeđe? Ako ne postoje značajna materijalna dobra, da li postoje ona manje značajna?</p>
4.1. Utjecaj na stanovništvo/62	<p>Iako putevi kojima će se vršiti glavnina saobraćaja ne prolaze kroz gusto naseljena područja, spomenuti jači utjecaji su isključivo mogući uz naselja na putu Huskići – Lukavac, no kako je cesta na navedenoj trasi asfaltirana ne očekuju se povećane emisije prašine u tom području.</p>	<p>Ne postoje putevi koji vode ka deponiji nego jedan put, koji vodi kroz vrlo gusto naseljeno područje a to je Lukavac i prigradsko naselje Huskići. Ukoliko su odgovorna lica za izradu Studije posjetili predmetnu deponiju trebali bi znati kojim putem a ne putevima i kroz koja naselja su prošli.</p>

4.1. Utjecaj na stanovništvo/62	<p>Mogući negativni očekivani utjecaji projekta na stanovništvo se javljaju u fazi sanacije i zatvaranja postojeće deponije i izgradnje sortirnice i nove sanitарне kasete deponije i ogledaju se u povećanom nivou prašine, izduvnih gasova i čestica nastalih izgaranjem goriva radnih mašina, buka i poremećaji u režimu saobraćaja. Sanacija i zatvaranje postojeće deponije Lukavac, kao ni izgradnja nove sanitарne kasete deponije i sortirnice neće bitno uticati na stanovništvo s obzirom da se postojeća ali i planirana nova kasetna deponija nalaze izvan naseljenog područja, izuzimajući naselje Roma na lokalitetu deponije. Najbliži stambeni objekt se nalazi cca 400 metara istočno od lokaliteta deponije.</p>	<p>Objasnite nelogičnost u navođenju uticaja na stanovništvo. Konstatujete da su mogući očekivani uticaji u fazi sanacije i zatvaranja kao i izgradnji nove deponije i sortirnice ogledaju u povećanom nivou određenih emisija a zatim u istom poglavlju konstatujete da izgradnja neće bitno uticati na stanovništvo obzirom da je lokacija izvan naseljenog područja. Ne postoji bitni i nebitni uticaji, postoje negativni i pozitivni uticaji ili se konstataže da uticaj ne postoji. Dakle navedite koji su to mogući očekivani uticaji na stanovništvo? Na str. 36 navodite da je naselje Huskići udaljeno 3 km od deponije a u poglavlju 4.1. navodite da postoji stambeni objekat na udaljenosti od 400 m, zašto lokacija na kojoj se nalazi objekat nije opisana? Takođe, niste opisali naselje Roma za koje tvrdite da se nalazi na deponiji, zbog čega ste ovo naselje izostavili iz opisa niti opisuјete moguće uticaje na stanovništvo ovog naselja. Zbog čega iz opisa uticaja izostavljate naselje Roma, ovdje su osim vrlo površno urađenog poglavlja vidljivi elementi i diskriminacije? Takođe, konstatujete da uticaj na stanovništvo može se ogledati kroz nekontrolisano ispuštanje deponijskog plina uz mogućnost eksplozije i požara i ljudske žrtve a ipak navodite da neće bitno uticati na stanovništvo, objasnite kontradiktornost?</p>
---------------------------------	--	--

4.1. Utjecaj na stanovništvo/62	<p>Sanacijom i zatvaranjem deponije, prekrivanjem i otplinjavanjem kako je predviđeno idejnim projektom svi navedeni rizici će se smanjiti na najmanju moguću mjeru sa tendencijom potpunog zaustavljanja stvaranja deponijskog plina i procjednih voda uzrokovano stabilizacijom odloženog otpada.</p>	<p>Idejni projekat ne može poslužiti kao dokument po kojem će se vršiti sanacija i zatvaranje deponije. Poštujući hijerarhiju u projektnoj dokumentaciji, sanacija, zatvaranje i izgradnja novih sadržaja na deponiji se može vršiti samo na osnovu revidovanog Glavnog projekta. Takođe, deponije su bioreaktori koji dugi niz godina emituju deponijske plinove i procjedne vode. Na osnovu literaturnih podataka koje nije teško pronaći emisije sa deponija se mogu očekivati i nekoliko desetina godina od zatvaranja.</p>
4.2. Uticaj na zemljište i stabilnost terena/62	<p>Kako je prethodno rečeno, sortirница i nova kaseta sanitарне deponije bit će izvedena na lokalitetu napuštenog površinskog kopa uglja, u neposrednoj blizini postojeće deponije komunalnog otpada za koju se planira saniranje i zatvaranje i na kome je tokom prethodnih rudarskih radova došlo do uklanjanja zemljишnog pokrivača i uopšte destrukcije zemljišta.</p>	<p>U poglavlju 4.2. nije obrađen uticaj na stabilnost terena, problematici stabilizacije terena nije posvećena niti jedna rečenica? Do koje udaljenosti od deponije na osnovu utvrđene ruže vjetrova je moguć uticaj na zemljište? Na osnovu kojih pokazatelja tvrdite da se očekuju koncentracije polutanata ispod graničnih vrijednosti a da u tabelama 5 i 6 tvrdite da nije moguće procjeniti očekivane emisije u zrak? Kako je moguće da tvrdite da će nešto biti ispod graničnih vrijednosti a da nisu poznate emisione koncentracije pojedinih polutanata? U poglavlju u kojem treba opisati sve moguće uticaje na zemljište u zoni uticaja daju se preporuke o čemu treba voditi računa kod projektovanja, što je dokaz da odgovorno lice za izradu Studije ne zna šta treba napisati i da potpuno bespotrebnim konstatacijama popunjava tekst.</p>

4.3. Utjecaj na klimatske faktore/63	<p>Deponijski plin u sebi sadrži stakleničke plinove metan (CH_4) i ugljendioksid (CO_2), a uzimajući u obzir da je metan više od 20 puta štetniji po klimu i ozonski omotač nego ugljendioksid, to praktično znači da 1 tona metana doprinosi stvaranju efekta staklenika i ozonskih rupa kao 21 tona ugljen dioksida.</p>	<p>Deponijski plin osim metana i ugljen dioksida sadrži značajan broj plinovitih komponenti. Navedite koji je očekivani sastav deponijskog plina koji će se javljati na saniranom dijelu deponije i na novoj kaseti, sa posebnim osvrtom na plinove sa stakleničkim uticajem? Potrebno uzeti u obzir činjenicu da deponije predstavljaju značajan izvor emisija stakleničkih plinova. Nije potrebno u poglavljiju u kojem treba opisati uticaj navoditi činjenice da će se sanacijom i zatvaranjem postojeće deponije ublažiti uticaj na klimatske faktore. Takođe, u opisu nove kasete nije navedeno da će doći do instalacije gasnih baklji, zašto nije opisano da će doći do spaljivanja deponiskog plina na novoj kaseti?</p>
4.4. Utjecaj na vodu/63	<p>Inače, koncentracije ostalih parametara procjednih voda su veće nego kod uzoraka vode i iz potoka i iz jezera, ali su u okviru graničnih vrijednosti za površinski vodotok I/II klase. Vodotok je opterećen sa onim materijama čije je prisustvo ustanovljeno u obodnom kanalu, tako da je uticaj rada deponije na kvalitet vodotoka evidentan i značajan.</p>	<p>U Studiji se navodi da su rezultati analiza dati kao Prilog, međutim prilozi uz Studiju nisu navedeni, podatke o analiziranim parametrima kvalitete uzoraka vode potrebno je prezentirati u obliku tabele uz odgovorajuću diskusiju, takođe potrebno je dati podatke o laboratoriji koja je vršila uzorkovanje, da li je ovlaštena, odnosno akreditirana prema BAS EN ISO 17025:2006. Dokazali ste da je uticaj deponije na kvalitet vodotoka evidentan i značajan, objasnite na kojoj udaljenosti od deponije se mogu očekivati negativni uticaji i u čemu se oni ogledaju? Da li su vršene analize sadržaja teških metala, dioksina, furana i polihloriranih bifenila u uzorcima vode? Zbog čega nije izvršena analiza bunarske vode nizvodno od lokacije deponije i na kojoj udaljenosti nizvodno od deponije se nalazi najbliži izvor?</p>

4.5. Utjecaj na floru i faunu/64	<p>Prostor već postojeće deponije je uveliko degradiran radom čovjeka i stalnim odlaganjem smeća.</p>	<p>Nije potrebno koristiti termine poput smeće ili degradiran radom čovjeka. Uobičajena terminologija u oblasti zaštite okoliša je otpad i antropogeni uticaj, obzirom da se radi o ovlaštenoj instituciji za izradu Studija o uticaju na okoliš začuđujući je nivo ne poznavanja elementarnih pojmoveva. Konstatujete da procjeđivanjem voda se nanosi direktna šteta životu svijetu površinskih voda, objasnite na koji način i navedite predstavnike živog svijeta površinskih voda na koje se ostvaruje negativan uticaj i na kojoj udaljenosti od deponije?</p>
4.4. Utjecaj na vodu/63	<p>Inače, koncentracije ostalih parametara procjednih voda su veće nego kod uzoraka vode i iz potoka i iz jezera, ali su u okviru graničnih vrijednosti za površinski vodotok I/II klase. Vodotok je opterećen sa onim materijama čije je prisustvo ustanovljeno u obodnom kanalu, tako da je uticaj rada deponije na kvalitet vodotoka evidentan i značajan.</p>	<p>U Studiji se navodi da su rezultati analiza dati kao Prilog, međutim prilozi uz Studiju nisu navedeni, podatke o analiziranim parametrima kvalitete uzoraka vode potrebno je prezentirati u obliku tabele uz odgovorajuću diskusiju, takođe potrebno je dati podatke o laboratoriji koja je vršila uzorkovanje, da li je ovlaštena, odnosno akreditirana prema BAS EN ISO 17025:2006. Dokazali ste da je uticaj deponije na kvalitet vodotoka evidentan i značajan, objasnite na kojoj udaljenosti od deponije se mogu očekivati negativni uticaji i u čemu se oni ogledaju? Da li su vršene analize sadržaja teških metala, dioksina, furana i polihloriranih bifenila u uzorcima vode? Zbog čega nije izvršena analiza bunarske vode nizvodno od lokacije deponije i na kojoj udaljenosti nizvodno od deponije se nalazi najbliži izvor?</p>

4.7. Utjecaj na zrak/65	<p>Analizirani su parametri kvaliteta kojima je moguće izvršiti karakterizaciju otpada i ukazati na stanje razgradnje organske tvari, tj. starost deponije, a to su: pH, redukciono potencijal (ORP), elektroprovodljivost, hemijska potrošnja kiseonika (HPK), ukupni fosfor, vlaga, gubitak žarenja, amonijak N-Kjeldahl, nitrati. Rezultati su prikazani u Prilogu 2.</p>	<p>U prilog 2 nije moguće izvršiti uvid, potrebno je dati podatke o laboratoriji koja je vršila analizu (da li je ovlaštena i akreditirana) i rezultate prikazati u obliku tabele u Studiji. Takođe, prva četiri pasusa su identična tekstu navedenom u tabeli 4 str. 29 zbog čega se vrši ponovno navođenje već napisanog teksta? Zašto vršite konstatacije tipa „da bi stanje kvalitete zraka u neposrednom području deponije moglo biti pogoršano povećanim koncentracijama deponijskih plinova“. Navedena konstatacija pripada poglavlju 2.3. a u poglavlju 4.7. je trebalo opisati uticaj na zrak, odnosno u kojoj mjeri se očekuje pogoršanje kvalitete zraka, kojih parametara i na kojoj udaljenosti, da li će biti pogoršan kvalitet zraka kod najbližeg naseljenog objekta ili u naselju Huskići, ništa od navedenog nije urađeno. U poglavlju 4.7. se iznose potpuno irelevatni podaci, umjesto da se opiše uticaj na zrak navodi se na koji način je planirano postavljanje otplinjača. Zbog čega u uzorcima nije analiziran sadržaj teških metala i specifičnih organskih polutanata poput dioksina, furana i polihloriranih bifenila?</p>
4.8. Utjecaj na materijalna dobra i kulturno-historijsko i arheološko nasljeđe/65	<p>Nisu identificirani uticaji na materijalna dobra i kulturno-historijsko i arheološko nasljeđe.</p>	<p>U Studiji nije opisano na kojoj udaljenosti od lokacije se nalaze materijalna dobra, kulturno-historijsko i arheološko nasljeđe, prema tome pogrešno je tvrditi da uticaji nisu identificirani.</p>

4.11. procjena rizika za aktivno odlagalište /66	<p>Odjel za okoliš i klimatske promjene vlade Novog Južnog Velsa Australija je izradio <i>Paket za procjenu okolišnih rizika i mjera ublažavanja E-RAMP</i> (http://www.epa.nsw.gov.au/warr/ERAMPv1.htm) kako bi pomogao komunalnim operaterima da na jednostavan način i bez dodatnih terenskih istraživanja procjene i upravljaju potencijalnim rizicima sa njihovih odlagališta. Detaljan prikaz unešenih podataka i rezultata modeliranja analize rizika je date u Prilogu 3.</p>	<p>U prilog 3 nije moguće izvršiti uvid, potrebno je u okviru Studije izvršiti prikaz unešenih podataka i rezultate modeliranja? Navedite koje podatke ste unijeli za slijedeće kategorije:</p> <ul style="list-style-type: none"> -sensitivity of the surrounding environment -types and quantities of wastes received, stored and/or disposed at the facility -presence or absence of management controls at the facility -measures to minimise the likelihood of emissions to the environment <p>Nakon što se izvrši uvid u Prilog 3 i dobiju odgovori za podatke koji su unešeni za navedene kategorije, moći će se dati komentar na poglavlje 4.11.</p>
5. Opis mjera za ublažavanje negativnih uticaja/68	<p>Sve mjere ublažavanja su date u Tabeli 19. Popis dobrih građevinskih praksi i Plan upravljanja otpadom koji trebaju biti ugrađeni u Ugovor za izvođenje radova su dati nakon tabele.</p>	<p>U poglavljju 5 Studije potrebno je navesti mjere za ublažavanje negativnih efekata, odnosno uticaja, zašto u tabeli 5 koristite termin opis problema a ne opis uticaja? Zašto kao mjeru navodite Projektovati i izgraditi sistem obodnih kanala a navodite da postoje urađeni Idejni projekti za predmetnu deponiju? Zar je zaista potrebno sortirnicu otpada zaštiti od prodora oborinskih voda, mjera je nelogična? Nijedan od navedenih mjera ublažavanja za okolišni problem Stabilnost tla nema dodirne veze sa procesima koji bi vodili stabilizaciji tla, niti je poznato na kojem dijelu lokacije je potrebno i zbog čega izvršiti stabilizaciju tla.</p>

5. Opis mjera za ublažavanje negativnih uticaja/68	Obzirom da su najbliže kuće locirane na udaljenosti od 3.000 m od deponije, ovaj uticaj se ocjenjuje kao privremen manje značajan.	Na str.62 Studije se navodi da je najbliži stambeni objekat na udaljenosti od 400 m, objasnite kako je moguće da najbliže kuće budu locirane i na 3000 m? Kao mjera se ne može navoditi ograničavanje radnog vremena na gradilištu, navedite tačno koliko vremenski smiju trajati radovi na lokaciji. Da li je dozvoljen rad u noćnim satima?
5. Opis mjera za ublažavanje negativnih uticaja/69	Deponijski plin koji sadrži stakleničke plinove može doprinijeti nastanku efekta staklenika. Osim toga, akumulacija deponijskog plina može izazvati požare i eksplozije na deponiji.	Požari na deponijama nisu isključivo vezani za akumuliranje deponijskog plina u tijelu deponije, da li je predviđeno hlađenje deponije (polijevanjem vodom npr. prečišćenom procjenom vodom)? Iako se navodi da deponijski plin sadrži stakleničke plinove, mjere za smanjenje ili ublažavanje istih su u potpunosti izostale, zašto? Da li će otplinjači na novoj kaseti deponije biti sa spaljivanjem plina?
5. Opis mjera za ublažavanje negativnih uticaja/69	Obzirom da su najbliže kuće locirane na udaljenosti od 3.000 m od deponije, ovaj uticaj se ocjenjuje kao privremen manje značajan.	Na str.62 Studije se navodi da je najbliži stambeni objekat na udaljenosti od 400 m, objasnite kako je moguće da najbliže kuće budu locirane i na 3000 m? Kao mjera se ne može navoditi korištenje modernih mašina i vozila koji zadovoljavaju okolišne standarde a da se ne navede koju EU normu moraju zadovoljavati takve mašine u pogledu pogonskog agregata, navedite koje okolišne standarde vozila moraju zadovoljiti? (napomena: potpuno izgaranje u praksi ne postoji). Navedite koje filtere moraju koristiti vozila i gorivo sa kojim udjelom sumpora?

5. Opis mjera za ublažavanje negativnih uticaja/70	Uzimajući u obzir opasnosti povezane sa Procjednom vodom ovaj uticaj se ocjenjuje kao dugoročan i veoma značajan do konačne stabilizacije otpada.	U mjerama za ublažavanje se navodi da će procjedne vode sa nove kasete se odvoditi do uređaja za prečišćavanje, u Studiji nigdje niste opisali da će biti izgrađen bilo kakav uređaj ili postrojenje za prečišćavanje procjednih deponijskih voda, opišite postrojenje? Takođe, odgovorite da li je predviđeno prečišćavanje procjednih voda sa odlagališta koje će biti sanirano? Da li je predviđeno prečišćavanje otpadnih voda koje će nastajati u sortirnici, odnosno u usipnoj jami za prijem otpada? Da li je obodni kanala predviđen i za deponiju koja će biti predmet sanacije? Posebnu pažnju treba posvetiti ovoj tematiki odnosno načinu prečišćavanja procjednih deponijskih voda jer one spadaju u najzagagađenije otpadne vode uopće. U Studiji ovom segmentu nije posvećena dovoljna pažnja, poglavljje je potrebno ponovo detaljnije uraditi.
5. Opis mjera za ublažavanje negativnih uticaja/70	Otpadne vode iz toaleta za radnike se ne smiju ispustiti u okoliš. Odlaganje iskopanog materijala i bilo kakvog drugog čvrstog otpada u vodotoke bit će zabranjeno. Sva zemlja iz iskopa će se koristiti za prekrivanje postojeće deponije	Potrebno je napisati konkretnu mjeru a ne navoditi šta se smije ili ne smije. Navedite koju vrstu toaleta treba instalirati na lokaciju, koji broj? Kako će se zbrinjavati fekalije? Takođe, nije potrebno navoditi „djetinjaste“ mjere poput da će odlaganje iskopanog materijala u vodotoke biti zabranjeno to su opće poznate činjenice. Takođe, svu zemlju iz iskopa nije moguće iskoristiti za prekrivanjanje deponije, jer niste naveli koja količina zemlje je u pitanju, niti koju površinu deponije treba prekriti, zemlja će se morati koristiti i za uređenje same lokacije. U poglavlju u kojem je trebalo dati odgovore na uslove upotrebe zemljišta nije napisano ništa, zašto?

5. Opis mjera za ublažavanje negativnih uticaja/71	Otpadom upravljati u skladu sa Planom upravljanja otpadom.	U toku izgradnje neminovno će doći do produkcije otpada. Navedite koje mjere iz Plana upravljanja otpadom treba preduzeti u cilju smanjenja produkcije i konačnog odlaganja? Da li su predviđeni kontejenri za otpad, navedite njihov broj i volumen? Ko je odgovoran za provođenje Plana upravljanja otpadom?
5. Opis mjera za ublažavanje negativnih uticaja/71	Izvođač mora ukloniti sve posebne objekte i mesta koja se koriste kao podrška izgradnji.	Mjere ako ne postoje i nisu potrebne ne treba ih izmišljati, na navedenoj lokaciji pejzaž je značajno izmjenjen, dodatni planirani elementi nisu u tolikoj mjeri izloženi pogledu lokalnog stanovništva, u konkretnom slučaju mjere nisu potrebne. Objaniste koje posebne objekte treba ukloniti, kako se uklanjaju „mesta koja se koriste kao podrška izgradnji“
5. Opis mjera za ublažavanje negativnih uticaja/71	Izraditi i implementirati projekat vanjskog uređenja koji treba da predvidi sadnju onih vrsta bilja koje služe kao prirodni pufer za buku.	Studija o uticaju na okolinu nije dokument u kojem se dijele savjeti i daju preporuke. Navedite jasno koju vrstu biljaka treba posaditi i u kojem području, kojom dužinom, na kojem međusobnom odstojanju? Termin pufer se ne koristi u problematici vezanoj za smanjenje buke, postoje zvučne barijere koje mogu biti od prirodnih i umjetnih materijala.
5. Opis mjera za ublažavanje negativnih uticaja/72	Redovno održavanje deponije u skladu sa unutrašnjim procedurama čišćenja i održavanja.	Navedite koje mjere iz procedura čišćenja i održavanja treba primjenjivati, nije potrebno navoditi da nešto treba biti urađeno prema procedurama a ne navesti šta konkretno? Koje mjere su predviđene za deponijske plinove obzirom da ste naveli da postoji opasnost od eksplozije? Koje mjere iz BAT tehnika se preporučuju za ovu vrstu postrojenja?

5. Opis mjera za ublažavanje negativnih uticaja/72-73	<p>Uzimajući u obzir da se radi i otpadnoj vodi koja po sastavu ne zadovoljava zahtjeve propisa iz oblasti voda koji se odnose na ispuštanje otpadnih voda u prirodni recipijent, ovaj uticaj se ocjenjuje kao dugoročan i značajan. Trasiranje fekalnog kolektora je planirano postojećom saobraćajnicom do priključnog šahta. Na kolektoru je predviđena izgradnja 8 novih revizionih okana. U skladu sa Idejnim projektom, prikupljene oborinske vode sa platoa deponije se odvode obodnim kanalom. Oborinska voda se odvodi do separatora odakle se dalje ispušta u zemljani obodni kanal uz saobraćajnicu.</p>	<p>Kako je moguće da mjera za ublažavanje uticaja bude „trasiranje fekalnog kolektora“, trasiranje je jedno a izgradnja nešto potpuno drugo? U Studiji ne postoji opis planirane trase kolektora, priključnog šahta, gdje će se ispuštati fekalne otpadne vode? U Studiji nije opisan separator za oborinske vode niti su dati bilo kakvi podaci o njegovim osnovnim tehničkim karakteristikama, zašto? Zašto nije opisan sabirni bazen, kojeg je kapaciteta i da li je predviđen za korištenje i u sušnom periodu? Da li je za prečišćavanje procjednih voda predviđena taložnica filtrata koja takođe, nigdje u Studiji nije opisana. Kako je moguće da su tako bitni elementi u potpunosti izostavljeni? Da li će se sva procjedna voda iz taložnice filtrata vraćati na deponiju, prema osnovama materijalnog bilansiranja takvo nešto nije moguće, ne možete u nedogled vraćati vodu na deponiju jer postoje periodi kad isparavanja neće biti. Navedite, koji vodotok je recipijent procjednih deponijskih voda. Na koji način je riješen sistem prečišćavanja otpadnih voda iz usipne jame u sortirnici? Na koji način je riješen sistem prečišćavanja otpadnih voda iz deponije koja će se sanirati? Ko je operator deponije, obzirom da zemljište pripada rudniku a deponijom upravlja JP „RAD“ Lukavac?</p>
5. Opis mjera za ublažavanje negativnih uticaja/74	<p>Opći zahtjevi u pogledu dobrih građevinskih praksi koji će biti uključeni u Ugovor o izvođenju radova su slijedeći:</p>	<p>Zašto nisu navedeni opći i posebni zahtjevi iz BAT dokumenta a koji je primjenjiv u konkretnom slučaju? Previše teoretsanja a premalo konkretnih mjera.</p>

5. Opis mjera za ublažavanje negativnih uticaja/74	<p>Plan upravljanja otpadom se treba izraditi kao neodvojivi dio ugovora te treba sadržavati slijedeće.</p>	<p>Plan upravljanja otpadom je dokument koji se uzrađuje separatno od Studije i koji uz Studiju čini dokumentaciju za izdavanje okolinske dozvole. Takođe, sadržaj Plana je definisan Zakonom o upravljanju otpadom („Službene novine FBiH, br.33/03 i 72/09“) i treba da sadrži još elemenata a ne samo one koje vi navodite od str.74 do 79. Plan ne treba da sadrži Pojašnjenje pojmove jer taj zahtjev zakonom nije propisan. Ukoliko ste utvrdili da uslijed akumulacije plina može doći do požara i eksplozije, zbog čega nije urađen Plan sprječavanja nesreća većih razmjera?</p>
6. Nacrt osnovnih alternativa /80	<p>Organski otpad bi se odmah odvozio na kompostanu, koja bi trebala biti predviđena u krugu odlagališta-deponije, zbog jednostavnijeg postupka dobijanja saglasnosti lokalne zajednice, posebno građana grada Lukavca.</p>	<p>U Studiji kompostana nije opisana, niti je poznata njena lokacija, opišite proces kompostiranja sa svim bitnim elementima? U poglavlju 6. Nacrt osnovnih alternativa nije potrebno iznositi činjenice šta je bilo planirano a šta je usvojeno kao rješenje. Potrebno je dati alternativna rješenja npr. otplinjavanju, prečišćavanju procjednih deponijskih voda, kompostiranju. Dakle, dati alternativna rješenja za usvojene procese koji će se odvijati kako u toku sanacije tako i za vrijeme izgradnje i rada nove deponije. Scenariji koji su navedeni od a) do d) su nebitni. Takođe za tačku 6. su nebitni podaci zbog čega je izabran scenarij d) potrebno je opisati alternativu izabranom scenariju ili tehničkim rječnikom rečeno usvojenom rješenju.</p>

7. Ne-tehnički rezime/81	Plan upravljanja otpadom se treba izraditi kao neodvojivi dio ugovora te treba sadržavati slijedeće.	Ne-tehnički rezime nije rezime već poglavlje urađeno metodom copy-paste iz ostalih dijelova Studije. Zbog čega niste rezimirali bitne činjenice iz Studije bez korištenja tehničkih izraza, koja je svrha doslovног ponavljanja teksta?
Opće primjedbe		
1.	Zbog čega nisu u obzir uzeti zahtjevi Direktive 1999/31/EZ od 26 aprila 1999. o odlagalištima, niti je ova važna direktiva spomenuta u Studiji?	
2.	Studija nije urađena u potpunosti u skladu sa čl. 15 Pravilnika o pogonima i postrojenjima za koje je obavezna procjena uticaja na okolinu i pogonima i postrojenima koji mogu biti izgrađeni i pušteni u rad samo ako imaju okolinsku dozvolu („Službene novine FBiH“ br. 38/09) jer ne sadrži poglavlja: „Međuodnos gore navedenih faktora“ i „Opis metoda koje je predлагаč predvidio za procjenu uticaja na okoliš.“ Objasnite zašto u Studiji nedostaju navedena dva poglavlja a koja su propisana čl.15 citiranog Pravilnika	

S poštovanjem,

Stručni tim Udruženja za zaštitu prirode i okoline „Aer Aqua Terra“ Lukavac

Predsjednik Udruženja

dr.sc. Abdel Đozić, dipl.ing.tehn.